

Nr 91

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dialekt- och ortnamnsarkiven m. m. jämte motioner.

(5:e avd.)

Propositionen

Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 10, punkt B 16) beräknat medel för nedannämnda ändamål, har Kungl. Maj:t i propositionen nr 46 under åberopande av utdrag av statsrådsprotokollet över utbildningsärenden för den 13 mars 1970 föreslagit riksdagen att

1. godkänna att Stiftelsen Svenskt visarkiv den 1 juli 1970 omorganiseras till en statlig institution,

2. bemyndiga Kungl. Maj:t att träffa överenskommelse med Stiftelsen Svenskt visarkiv angående överförande av stiftelsens arkivbestånd och utrustning m. m. till den nya institutionen,

3. godkänna de riktlinjer rörande dialekt- och ortnamnsarkivens och svenskt visarkivs ställning och organisation som departementschefen förordat,

4. till Dialekt- och ortnamnsarkiven m. m.: Förvaltningskostnader för budgetåret 1970/71 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 2 275 000 kr.,

5. till Dialekt- och ortnamnsarkiven m. m.: Insamlingsverksamhet m. m. för budgetåret 1970/71 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 455 000 kr.

Ortnamnskommissionen och svenska ortnamnsarkivet i Uppsala, landsmåls- och folkminnesarkivet i Uppsala, landsmålsarkivet i Lund, institutet för ortnamns- och dialektforskning i Göteborg, Stiftelsen Svenskt visarkiv samt Stiftelsen Folkmåls- och folkminnesinstitutet för övre Norrland är institutioner som tillkommit i mycket olika sammanhang och som därför inte har någon enhetlig organisationsform. Det gemensamma draget för dem är att de alla har till huvudsaklig uppgift att samla in, bearbeta, arkivera och publicera material inom dialekt-, ortnamns-, folkminnes- resp. visområdena.

I propositionen föreslås att Stiftelsen Svenskt visarkiv ombildas till en statlig institution. Vidare föreslås att detta arkiv och arkiven i Uppsala och Lund ställs under en gemensam styrelse.

För nästa budgetår föreslås anslag om tillsammans 2 730 000 kr.

Motioner

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 1082 av fröken Stenberg m. fl. och II: 1267 av fru Sundberg m. fl. vari hemställts att riksdagen måtte besluta att

1. Folkmåls- och folkminnesinstitutet för övre Norrland den 1 juli 1970 skall omorganiseras till en statlig institution,

2. till Dialekt- och ortnamnsarkiven m. m.: Förvaltningskostnader för budgetåret 1970/71 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 2 408 000 kr.,

3. till Dialekt- och ortnamnsarkiven m. m.: Insamlingsverksamhet m. m. för budgetåret 1970/71 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 465 000 kr.,

dels motionen II: 1292 av herr Skoglund m. fl. vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte uttala att Folkmåls- och folkminnesinstitutet för övre Norrland den 1 juli 1971 bör infogas i den statliga dialekt- och ortnamnsorganisationen,

dels motionen II: 1294 av fröken Ljungberg m. fl. vari hemställts att

1. arkivchefstjänsten vid Landsmåls- och folkminnesarkivet i Uppsala ändras från extra till extra ordinarie tjänst,

2. den vakantsatta förste arkivarietjänsten får återbesättas,

3. det i propositionen nr 46 beräknade beloppet till Dialekt- och ortnamnsarkiven m. m.: Förvaltningskostnader för budgetåret 1970/71 ökas med 70 350 kr. till 2 345 350 kr.,

dels motionen II: 1295 av fröken Ljungberg m. fl. vari hemställts att riksdagen måtte besluta att Svenska ortnamnsarkivet får behålla sitt hävdvunna namn även efter den i Kungl. Maj:ts proposition nr 46 föreslagna omorganisationen.

Utskottet

I den förevarande propositionen föreslås riksdagen godkänna att Stiftelsen Svenskt visarkiv den 1 juli 1970 omorganiseras till en statlig institution. Kungl. Maj:t begär vidare bemyndigande att träffa överenskommelse med stiftelsen angående överförande av stiftelsens arkivbestånd och utrustning m. m. till den nya institutionen.

Ansvar för finansieringen av visarkivets verksamhet har under senare år i allt större utsträckning kommit att ligga på staten genom stöd från det under åttonde huvudtiteln uppförda reservationsanslaget Bidrag till särskilda kulturella ändamål. Utskottet tillstyrker förslaget om förstatligande den 1 juli i år och har inte heller i övrigt funnit anledning till erinran mot vad i propositionen anförts eller föreslagits beträffande visarkivet.

I betänkandet Utredning angående dialekt- och ortnamnsarkiven hade särskilt tillkallade sakkunniga föreslagit att ortnamnsarkivet samt landsmåls- och folkminnesarkivet i Uppsala skulle sammanföras till ett arkiv. Med hänsyn till invändningar

som gjorts från de berörda arkiven har emellertid departementschefen inte nu velat förorda någon ändring av arkivens organisation. Frågan skall ytterligare övervägas av den för arkiven i Uppsala, dialekt- och ortnamnsarkivet i Lund samt visarkivet gemensamma styrelse om vilken förslag läggs fram i propositionen. Utskottet har inte funnit anledning till erinran mot ställningstagandena i nu ifrågavarande avseenden.

Beträffande landsmåls- och folkminnesarkivet i Uppsala föreslås vidare bl. a. att chefskapet för arkivet i fortsättningen inte skall vara förenat med professuren i nordisk och jämförande folklivsforskning, särskilt folkloristisk, vid universitetet. För ledningen av arkivet bör enligt statsrådsprotokollet finnas en extra tjänst som arkivchef och en tjänst som förste arkivarie vid arkivet liksom f. n. hållas obesatt.

I motionen II: 1294 yrkas att arkivchefstjänsten skall vara extraordinarie samt att tjänsten som förste arkivarie skall få återbesättas.

Med hänsyn till att den förutnämnda gemensamma styrelsen skall få uppdrag att överväga uppsalaarkivets organisationsfråga anser utskottet — som i och för sig har förståelse för i motionen framförda synpunkter — det inte lämpligt att beslut i detta sammanhang fattas om den i motionen yrkade ändringen beträffande chefs-tjänsten. Av i huvudsak samma skäl har utskottet funnit sig böra avstyrka den i motionen yrkade medelsanvisningen till personalökning.

Enligt propositionen bör de av omorganisationen berörda arkiven benämnas ortnamnsarkivet i Uppsala, dialekt- och folkminnesarkivet i Uppsala, dialekt- och ortnamnsarkivet i Lund samt svenskt visarkiv. Arkiven i Uppsala och Lund skall gemensamt benämnas dialekt- och ortnamnsarkiven. I motionen II: 1295 föreslås att förstnämnda arkiv skall ha benämningen Svenska ortnamnsarkivet.

Ehuru ortnamnsarkivet har och även i fortsättningen kommer att ha väsentliga och vittomfattande uppgifter är det dock samtidigt ostridigt att arkiven i Lund och Göteborg självständigt fullgör och ansvarar för samma uppgifter inom sina verksamhetsregioner. En benämning som ger intryck av att arkivet i Uppsala ensamt inom landet ansvarar för uppgifterna i fråga synes då olämplig. Utskottet avstyrker därför motionsyrkandet.

Institutet för ortnamns- och dialektforskning i Göteborg är knutet till institutionen för nordiska språk vid universitetet i Göteborg. Förutnämnda sakkunniga har föreslagit bl. a. att institutet i Göteborg frigörs från universitetet och ombildas till en fristående institution. Departementschefen, som inte har fört vidare detta förslag, har förklarat sig ha för avsikt att låta den förutnämnda arkivstyrelsen ytterligare utreda frågan.

Departementschefen har inte heller funnit sig kunna tillstyrka ett av de sakkunniga framlagt förslag att förstatliga det i Umeå belägna Folkmåls- och folkminnesinstitutet för övre Norrland. Detta institut bedriver insamling av och undersökning om material om folkhälso- och folklig tradition i övre Norrland. Verksamheten utförs i nära samråd med landsmåls- och folkminnesarkivet i Uppsala, ortnamnsarkivet, Norrbottens museum och Västerbottens museum. Verksamheten finansieras med bidrag från bl. a. Umeå stad samt landstingen i Västerbottens län och Norrbottens län.

I motionerna I: 1082 och II: 1267 föreslås att Folkmåls- och folkminnesinstitutet i Umeå förstatligas den 1 juli i år och i motionen II: 1292 att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte uttala att institutet den 1 juli 1971 bör infogas i den statliga dialekt- och ortnamnsorganisationen.

Med anledning av motionsyrkandena vill utskottet framhålla att det av statsrådsprotokollet framgår att avsikten är att den förutnämnda gemensamma arkivstyrelsen skall ytterligare undersöka frågan om ett eventuellt infogande av Umeåinstitutets verksamhet i den statliga dialekt- och ortnamnsorganisationen. Utskottet anser sig med hänsyn bl. a. härtill böra avstyrka yrkandet i motionerna I: 1082 och II: 1267. Härvid har utskottet förutsatt att uppdraget fullgörs inom sådan tid att Kungl. Maj:t för 1971 års riksdag kan lägga fram förslag om förstatligande den 1 juli 1971. Utskottet delar sålunda i förevarande motioner redovisade uppfattningar att institutet bör förstatligas och ansluter sig även till förslaget i motionen II: 1292 att infogandet av Umeåinstitutets verksamhet i den statliga dialekt- och ortnamnsorganisationen bör ske den 1 juli 1971. Utskottet föreslår att riksdagen som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört beträffande Folkmåls- och folkminnesinstitutet för övre Norrland.

Kungl. Maj:ts förslag om medelsanvisning till verksamheten vid dialekt- och ortnamnsarkiven samt svenskt visarkiv tillstyrker utskottet.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen godkänner att Stiftelsen Svenskt visarkiv den 1 juli 1970 omorganiseras till en statlig institution,
2. att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att träffa överenskommelse med Stiftelsen Svenskt visarkiv angående överförande av stiftelsens arkivbestånd och utrustning m. m. till den nya institutionen,
3. att riksdagen med bifall till motionen II: 1292 och i anledning av motionerna I: 1082 och II: 1267, de två sistnämnda såvitt nu är i fråga, som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört om omorganisation den 1 juli 1971 av Stiftelsen Folkmåls- och folkminnesinstitutet för övre Norrland till en statlig institution,
4. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 1082 och II: 1267, nämnda motioner såvitt nu är i fråga, godkänner de riktlinjer rörande dialekt- och ortnamnsarkivens och svenskt visarkivs ställning och organisation som departementschefen förordat,
5. att riksdagen avslår motionen II: 1294 i vad den avser en tjänst som arkivchef och en som förste arkivarie i Uppsala,
6. att riksdagen avslår motionen II: 1295,
7. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 1082 och II: 1267 samt II: 1294, nämnda motioner såvitt nu är i fråga, till *Dialekt- och ortnamnsarkiven*

m. m.: Förvaltningskostnader för budgetåret 1970/71 på driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 2 275 000 kr.,

8. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 1082 och II: 1267, nämnda motioner såvitt nu är i fråga, till *Dialekt- och ortnamnsarkiven m. m.: Insamlingsverksamhet m. m.* för budgetåret 1970/71 på driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 455 000 kr.

Stockholm den 28 april 1970

På statsutskottets vägnar:

GÖSTA BOHMAN

Vid ärendets slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Bohman (m), Birger Andersson (s), Rikard Svensson (s), fru Wallentheim (s), herrar Mårtensson (s), Bengt Gustavsson (s), Nyman (fp), Björk (s), Högström (s), Ottosson (m), Jonsson (s), Wirtén (fp), Nils-Eric Gustafsson (cp), Wikström (fp) och Johan Olsson (cp) samt

från andra kammaren: herrar Mellqvist (s), Gustafson i Göteborg (fp), Nordstrandh (m), Bergman (s), Lindholm (s), Mattsson (cp), Lindahl (s), fru Holmberg (s), herrar Blomkvist (s), Andersson i Knäred (cp), Sjönell (cp), Lothigius (m), Pettersson i Lund (s), Lindberg (s) och Eriksson i Arvika (fp).